

УДК [336.531.1:316.3](477)
JEL E62; I31; I38

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2022.48.0.4808>

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Світлана Урба

Львівський національний університет імені Івана Франка
79008 м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: svitlana.urba@lnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1778-8845>

Анотація. У статті розглянуто теоретичні основи соціального захисту населення. Досліджено підходи до тлумачення фінансового забезпечення сфери соціального захисту. Обґрунтовано актуальність та проаналізовано сучасний стан фінансового забезпечення сфери соціального захисту населення. Значна увага приділена питанням фінансування соціальної сфери за рахунок бюджетних коштів. Оцінено динаміку загальних видатків державного бюджету на сферу соціального призначення. Досліджено видатки на соціальний захист у видатках зведеного бюджету та ВВП в Україні у 2015-2022 рр. Особливу увагу зосереджено на необхідності удосконалення фінансового забезпечення сфери соціального захисту населення. Це обумовлено тим, що обсяги фінансування бюджетних програм сфери соціального захисту населення, мають незначний вплив на підвищення рівня добробуту та соціальної захищеності населення в умовах існуючих викликів. Запропоновано заходи щодо вдосконалення фінансування соціальних видатків як одного із пріоритетів соціальної політики України.

Ключові слова: соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальні видатки, бюджет, соціальна допомога, фінансове забезпечення соціального захисту, соціальна політика.

Постановка проблеми. Одне із пріоритетних завдань соціально-економічної політики кожної країни є забезпечення соціальної захищеності населення, відтворення інтелектуального та людського капіталу, прийняттого рівня життя та подолання бідності. Існуючі кризові явища в економіці України унеможливають підтримання належних соціальних стандартів для переважної більшості населення. Щорічне зростання видатків державного бюджету та інших джерел на сферу соціального захисту, а також різні заходи, які здійснюються в рамках соціальної політики держави, не вирішують проблему, що зумовлює необхідність пошуку ефективних шляхів оптимізації системи фінансування соціальної сфери. Особливо гостро постає потреба переосмислення соціальної політики в Україні в аспекті реформування пріоритетних напрямів фінансового забезпечення соціального захисту населення, визначення чіткої мети, завдань, механізмів та етапів її реалізації.

Великим викликом для сфери соціального захисту населення стало повномасштабне вторгнення росії та запровадження воєнного стану. На сьогодні кількість людей, які потребують соціальної допомоги, суттєво зросла. Відповідно існуюча система соціального захисту та надання послуг потребує оперативного корегування. Очевидно, що пошук ефективних механізмів фінансового забезпечення функціонування сфери соціального захисту населення є актуальним завданням в умовах сучасних викликів і загроз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем фінансового забезпечення сфери соціального захисту населення набули широкого поширення в наукових працях таких провідних учених, як: В. Андрущенко, С. Буковинський, О. Василик, О. Величко, В. Козак, Л. Лисяк, В. Кравченко, В. Опарін, Д. Полозенко, А. Рудик, О. Стефанишин, О. Степанова та ін. Водночас, враховуючи численні дослідження науковців у розвитку практики фінансового забезпечення сфери соціального захисту, обґрунтування методологічних та організаційно-прикладних засад удосконалення фінансування цієї сфери залишаються актуальними і потребують подальшого аналізу.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану сфери соціального захисту України, аналізу рівня фінансового забезпечення соціального захисту населення, а також розроблення рекомендацій щодо вдосконалення фінансування соціальних видатків.

Методи дослідження. У науковій статті було використано такі методи дослідження: зокрема, при аналізі понять «соціальний захист», «фінансове забезпечення соціального захисту населення», автором використано метод порівняння та зіставлення альтернативних термінологічних характеристик; при аналізі даних, що характеризують рівень бюджетного фінансування сфери соціального захисту населення в Україні, використано метод аналітики; метод логічного аналізу та узагальнення застосовано при розробленні пропозицій щодо вдосконалення державної політики у сфері фінансового забезпечення соціального захисту населення.

Виклад основного матеріалу. Соціальний захист і соціальне забезпечення населення розглядаються як основні індикатори соціального розвитку країни та рівня якості життя її громадян.

Під соціальним захистом зазвичай розуміють законодавчо встановлену допомогу та соціальні гарантії найбільш вразливим і незахищеним верствам населення. До цієї категорії належать пенсіонери, діти, люди з інвалідністю, багатодітні сім'ї тощо. Разом з тим, під соціальним забезпеченням розуміють механізм нейтралізації соціальних ризиків, а також комплексну систему, що забезпечує соціальну стабільність в суспільстві всім верствам населення [5, с. 6].

На думку В. Рудика, соціальний захист населення – це система економічних, організаційних та правових заходів, що реалізується державою у випадку настання соціального ризику з метою матеріального забезпечення громадян, які потребують допомоги [9]. У запропонованому визначенні автор основну увагу акцентує на компенсаційну складову соціального захисту.

М. Мальований розглядає соціальний захист населення з позиції сформованих підходів, зокрема, як функція держави (суспільства); сукупність дій, заходів, методів, гарантій, прав тощо; система інститутів, гарантій, засобів тощо; форма діяльності держави; інститут [6, с. 49].

Заслугове на увагу науковий підхід Кичко І.І., яка під соціальним захистом розглядає одну із важливих функцій соціальної держави, тобто забезпечення соціальної безпеки [4]. Адже саме остання характеризує стан захищеності соціальних інтересів особи, суспільства та держави, рівня її функціонування, відтворення та розвитку.

Щодо фінансового забезпечення сфери соціального захисту населення, то цю категорію розглядають як складову фінансового механізму, завдання якої полягає у формуванні та використанні фінансових ресурсів для діяльності різноманітних суб'єктів фінансових відносин.

На думку Т. Стеценко, фінансове забезпечення соціального захисту населення за змістом потрібно розуміти як сукупність цільових грошових фондів, які призначені для соціального захисту населення, а за формою – як сукупність фінансових планів окремих напрямів соціального захисту населення з визначеними джерелами та обсягами коштів та їх цільовим спрямуванням. Заслугове на увагу те, що це поняття автор розглядає як діяльність держави та інших юридичних осіб, яка спрямована на вирішення фінансових питань щодо наданням соціальних послуг населенню у сфері соціального страхування та соціального забезпечення [11, с. 131].

Виходячи з таких міркувань, зазначимо, що в Україні соціальний захист реалізується через цілий ряд напрямів соціального забезпечення та соціальної допомоги. Ключовими із них є: матеріальне забезпечення економічно активного населення; забезпечення пенсіонерів; матеріальна допомога сім'ям з дітьми; соціальна допомога найбільш незахищеним категоріям населення; надання компенсації, індексації та пільг населенню; соціальне обслуговування тощо.

Фінансування сфери соціального захисту населення здійснюється завдяки грошовим коштам з бюджетних та позабюджетних фондів, які забезпечуються фінансовими ресурсами. Реформування бюджетних видатків у сфері соціального захисту обумовлене, насамперед, потребою визначення їх теоретичних основ. Дослідження сутності бюджетних видатків є одним із найбільш поширених та розроблених напрямів економічної науки. Аналіз представлених наукових підходів до тлумачення бюджетних видатків, дозволяє виділений найбільш поширені, зокрема:

- інституціональний, відповідно до якого видатки бюджету – це нормативи та напрями використання бюджетних коштів. У Бюджетному кодексі України видатки бюджету – це «кошти, що використовуються на виконання планів і заходів, що передбачені відповідним бюджетом»[1];
- функціональний, відповідно до якого бюджетні видатки розглядаються як інструменти, що є в розпорядженні держави, та використовуються з метою досягнення конкретних завдань [7; 8].

Основним джерелом фінансового забезпечення соціального захисту є ВВП, який у процесі розподілу та перерозподілу формує первинні і вторинні доходи для інституційних секторів економіки. Частина цих доходів використовується для формування централізованих та децентралізованих фондів фінансових ресурсів. Важливою умовою успішного функціонування системи соціального захисту населення є збалансування потреби у фінансових ресурсах з наявними доходами.

За даними Міністерства фінансів України видатки державного бюджету у 2022 році зросли на 1214,2 млрд грн, тобто на 81,4 %. Розгортання бойових дій призвело до суттєвого збільшення видатків на фінансування національної безпеки і оборони держави, обсяг яких дорівнював 1537,5 млрд грн, що складало 31,2% ВВП. Щодо видатків на обслуговування боргу та виплат за державними деривативами, то їх обсяг зріс на 2,2 млрд грн, тобто на 1,4 % порівняно з 2021 роком [3].

Фундаментальною основою фінансування сфери соціального захисту населення є видатки зведеного бюджету України, динаміка обсягів яких упродовж останніх років представлена в таблиці 1.

Як показують дані табл. 1, витрати бюджету на сферу соціального забезпечення України зросли в абсолютних величинах, але їх частка у ВВП та загальних видатках бюджету зменшилася. Це свідчить про інституційну недооцінку важливості соціальної сфери та неефективність механізмів її бюджетного фінансування. Так, у 2022 році порівняно із 2021 роком видатки державного бюджету зросли на 1199,1 млрд грн, або на 65,01%. Щодо динаміки видатків бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення населення, то за останні роки цей показник характеризується сталим зростанням. Зауважимо, що у 2022 році на ці потреби було виділено 455,2 млрд грн бюджетних коштів, що на 87,9 млрд грн більше за показник 2021 року. За аналізований період 2015-2022 рр. обсяги бюджетного фінансування соціального захисту населення в Україні зросли в 2,6 рази [2].

Таблиця 1

Динаміка видатків бюджету на соціальне призначення та їх питома вага у видатках зведеного бюджету та ВВП України у 2015-2022 рр., млрд грн

Показник	2015 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2021 р., %
ВВП	1 988,5	3 558,7	4 080,2	4 194,1	5 459,6	5 191,0	95,08
Видатки бюджету усього	679,9	1 250,2	1 370,1	1 595,3	1 844,4	3 043,5	165,01
зокрема, соціальний захист та соціальне забезпечення	176,3	309,3	321,8	346,7	367,3	455,2	123,93
освіта	114,1	210,0	238,8	252,3	312,9	290,8	92,94
охорона здоров'я	71,0	115,8	128,4	175,8	203,6	215,3	105,75
охорона навколишнього середовища	5,5	8,2	9,7	9,1	10,6	5,2	49,06
житлово-комунальне господарство	15,7	30,3	34,5	32,2	56,9	41,2	72,41
духовний та фізичний розвиток	16,2	29,0	31,6	31,7	43,4	33,6	77,42
Частка соціальної сфери у ВВП, %	20,1	19,7	18,7	20,2	18,2	20,1	110,4
Частка соціальної сфери у видатках бюджету, %	58,66	56,20	55,82	53,1	53,9	34,2	63,5

Джерело: розраховано автором на основі [2]

Варто зазначити, що обсяг видатків на соціальний захист населення, що відображається у зведеному бюджеті України, не розкриває реального обсягу фінансування, яке спрямовується на соціальну сферу. Це пояснюється тим, що деякі складові видатків на фінансування соціальних послуг, соціальних виплат та інших заходів соціального захисту населення включаються до інших статей бюджету. Йдеться про видатки на житлово-комунальне господарство, освіту, духовний і фізичний розвиток, охорону здоров'я, громадський порядок та оборону тощо.

Дослідження динаміки структури видатків зведеного бюджету України за функціональною класифікацією та їх частки у ВВП дає можливість визначити пріоритетні галузі, які фінансуються, а також вектор соціальної політики держави,

який спрямований забезпечити її соціально-економічний розвиток. Так, динаміка витатків зведеного бюджету України на підтримку сфери соціального захисту в 2022 році продемонструвала зміни порівняно з попередніми роками (рис. 1).

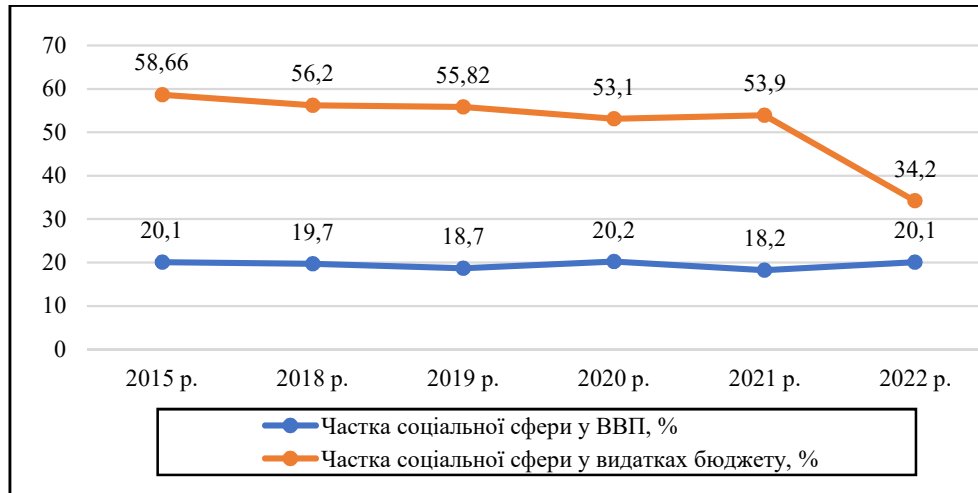

Рис. 1. Питова вага витатків зведеного бюджету України на сферу соціального захисту населення у ВВП у 2015-2022 рр., %

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Як ілюструють дані рис. 1., у 2022 році частка соціальної сфери у ВВП досягла найнижчого рівня та становила 34,2%, а у витатках зведеного бюджету досягла показника 2015 року – 20,1% [2]. Це свідчить про неефективний механізм фінансування сфери соціального захисту в Україні. Зазначимо, що причиною цього була потреба переорієнтування бюджету країни насамперед на військові цілі та здійснення найнеобхідніших соціальних, гуманітарних витатків, спрямованих на підтримку життєдіяльності населення та внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а також забезпечення роботи критичної інфраструктури в умовах складної економічної ситуації.

У 2020-2022 роках структура витатків бюджету соціального захисту населення України за функціональною класифікацією зазнала значних змін у зв'язку зі змінами у фінансуванні соціальних програм. Суттєво зменшено обсяги фінансування витрат по непрацездатності, соціального захисту сім'ї, дітей та молоді. Водночас, витатки на соціальне забезпечення інших категорій населення за аналізований період значно зросли. Це пов'язано з переходом фінансування програм соціального забезпечення з місцевих бюджетів на пряме фінансування з державного бюджету. Це ще раз підтверджує неефективність соціальної політики, яка змушена мінімізувати розміри соціальних виплат через обмеженість бюджетних ресурсів.

Структура фінансування соціальних витатків, представлена на рис. 2 підтверджує, що в 2022 році найбільшу питому вагу у структурі всіх фінансових ресурсів займали витатки на соціальний захист пенсіонерів (52,4%), на соціальний захист інших категорій населення (33,2%), а також на допомогу у вирішенні житлового питання (13,2%) [2].

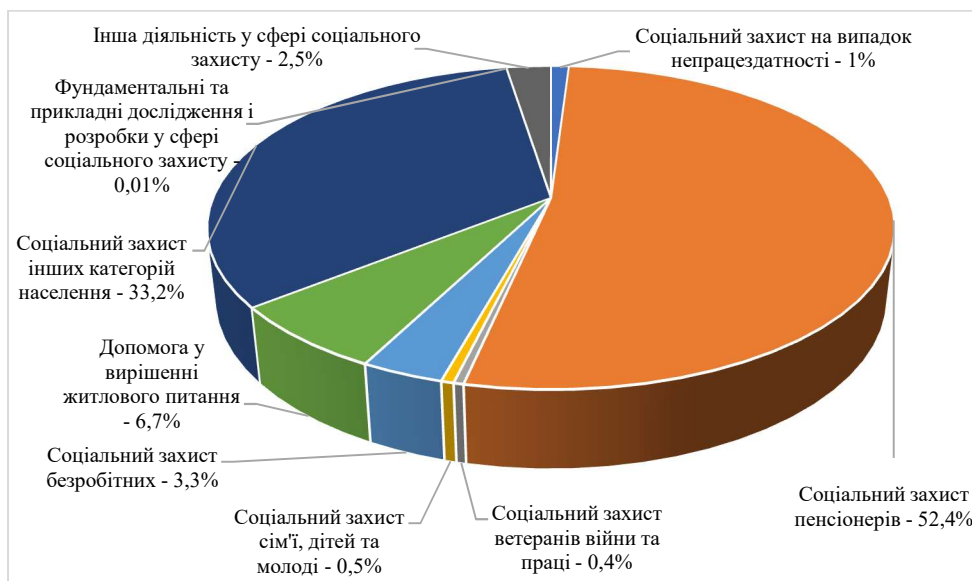

Рис. 2. Структура видатків зведеного бюджету України на соціальний захист населення за напрямками у 2022 році, %

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Зазначимо, що найбільша питома вага видатків зведеного бюджету України на соціальний захист за функціональною класифікацією припадає на соціальний захист пенсіонерів. Так, у 2022 році на ці потреби було виділено 244,04 млрд грн, а відсоток його виконання складав 99,5%. Якщо порівнювати з 2021 роком, то видатки за цим напрямком зросли лише на 15,1 %. Ці кошти спрямовуються на виконання плану бюджету для забезпечення виплати пенсій, допомог та підвищення розміру основної пенсії, призначеної на особливих умовах, покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду України, а також інших витрат, пов'язаних із соціальною підтримкою пенсіонерів.

Таким чином, проведена оцінка управлінської ефективності розглянутих бюджетних видатків з позиції виконання їх запланованого рівня показує, що впродовж аналізованого періоду спостерігається щорічне недофінансування програм сфери соціального захисту населення.

В умовах воєнного стану належний соціальний захист було забезпечено внутрішньо переміщеним особам. Так, у березні 2022 року Кабінетом Міністрів України було запроваджено програму допомоги на проживання ВПО, у рамках якої фінансова підтримка була здійснювалась для таких категорій [3]:

- особи, які перемістилися з тимчасово окупованих територій України, а також з адміністративно-територіальних одиниць, де відбуваються активні бойові дії (упродовж березня – квітня 2022 року);

- особи, які станом на 01 березня 2022 року отримували щомісячну адресну допомогу ВПО для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг.

Разом з тим, з травня 2022 року було змінено порядок надання допомоги з метою спрямування коштів тим ВПО, які найбільше потребують підтримки, зокрема особам,

у яких житло зруйноване або непридатне для проживання внаслідок пошкодження. Обсяг допомоги на проживання, яка виплачувалася на кожну ВПО щомісячно, дорівнював: для осіб з інвалідністю та дітей – 3 тис. грн, а для інших осіб – 2 тис. грн.

Таким чином, у 2022 році розмір виплат ВПО адресної допомоги, призначеної для покриття витрат на проживання, яку отримали понад 2 млн осіб, дорівнював 53,5 млрд грн. Водночас, завдяки фінансовим ресурсам з 1 липня та з 1 грудня 2022 року було забезпечено зростання прожиткового мінімуму. Так, у грудні 2022 року розмір прожиткового мінімуму на одну особу зріс з 2393 грн до 2589 грн, тобто на 8,2% порівняно з груднем 2021 року. Крім того, було здійснено виплати деяких видів допомог, компенсацій та оплати послуг окремим категоріям громадян у розмірі 63,5 млрд грн, що на 2,5 млрд грн більше, ніж у 2021 році [3].

Отже, проаналізувавши динаміку видатків Державного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення, необхідно зазначити, що рівень соціального захисту населення залишається незадовільним. У сучасних умовах для вивчення проблеми фінансування сфери соціального захисту потрібні інші підходи. На сьогодні спостерігається значне зростання видатків на соціальний захист населення. У майбутньому прогнозується їх зростання, оскільки війна призвела до значного збільшення кількості осіб, які потребують захисту держави. Тому одним із пріоритетних завдань є сприяння забезпеченню соціального захисту громадян у період дії воєнного стану за будь-яких обставин, незалежно від наявності суттєвих обмежень бюджетних коштів за цією статтею видатків.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Необхідність здійснення досліджень щодо покращення фінансового забезпечення соціального захисту населення обумовлено низьким рівнем добробуту значної кількості населення в умовах воєнних дій, а також існуючих викликів.

Проведені дослідження фінансового забезпечення сфери соціального захисту населення показують, що найважливішими стратегічними напрямками реформування бюджетних видатків повинні бути:

- посилення адресності програм соціальної допомоги, виділення бюджетних коштів на найнеобхідніші напрями соціальної політики, а також призупинення тих програм соціального захисту, на які не виділяються кошти, з метою підтримки окремих категорій населення з урахуванням їх матеріального стану;
- реформування механізму фінансування соціальної сфери через розроблення чітких економічно обґрунтованих критеріїв, які повинні враховувати специфіку розвитку територіальної громади, а також допомагатимуть у визначенні права на отримання соціальної допомоги від держави;
- підвищення розмірів усіх видів фінансової допомоги, що закладаються у видатках бюджету, до рівня прожиткового мінімуму окремих соціальних груп населення;
- впровадження обґрунтованих заходів щодо стимулювання участі недержавного сектора у фінансовій підтримці сфери соціального захисту населення за окремими напрямками;
- спрощення процедур призначення різних видів державної соціальної допомоги через: мережу консультаційних служб, які інформують громадян про їхні права та обов'язки при наданні державної соціальної допомоги; використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для консультування громадян, адресної підтримки та призначення такої допомоги.

Комплексне впровадження запропонованих заходів дозволить підвищити ефективність фінансового забезпечення сфери соціального захисту й покращення якості життя населення як основної мети реалізації соціально-економічної політики держави та посилення соціальної безпеки України.

1. Бюджетний кодекс: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>. (дата звернення: 14.01.2023).
2. Видатки зведеного бюджету України. URL: <https://openbudget.gov.ua/nationalbudget/expenses?class=program&view=table> (дата звернення: 02.01.2023).
3. Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2022 рік. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/> (дата звернення: 02.01.2023).
4. Кичко І.І. Страхування як елемент фінансового механізму соціального захисту. *Фінанси України*. 2005. № 4. С. 148-153.
5. Клименко А.Л. Соціальний захист і соціальне забезпечення в умовах євроінтеграції України: окремі аспекти. *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 2 (12). С. 1-10.
6. Мальований М.І. Фінансові аспекти функціонування системи соціального захисту населення в Україні: монографія. Умань: СПД Сочінський, 2016. 496с.
7. Монаєнко А. Організація, форми і методи фінансування видатків бюджету. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2009. № 1. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsv/01_2009/09maofvb.pdf
8. Польшинська К. Поняття та сутність правового регулювання видатків місцевих бюджетів. *Молодий вчений*. 2016. № 2 (29). С. 209-213.
9. Рудик В.А. Соціальний захист громадян: про питання понятійно-термінологічного складу в теорії та практиці. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 3. С. 100-105.
10. Смирнова І.І., Лихошва О.Ю., Рак Н.В., Горієва Л.А. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 3(61). С. 205-212.
11. Стеценко Т.О. Фінансові аспекти забезпечення соціального захисту населення в умовах суспільної трансформації. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 1 (80). С. 130-136.

References

1. Biudzhetniy kodeks: Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 r. №2456-VI. [Budget Code: Law of Ukraine dated July 8, 2010. №2456-VI]. Retrieved from: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17> (accessed 14 January 2023)
2. Vydatky zvedenoho biudzhetu Ukrainy (2023). [Expenditures of the consolidated budget of Ukraine]. Retrieved from: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/expenses?class=program&view=table> (accessed 2 January 2023).
3. Informatsiia Ministerstva finansiv Ukrainy pro vykonannya Derzhavnogo biudzhetu Ukrainy za 2022 rik. [Information from the Ministry of Finance of Ukraine on the implementation of the State Budget of Ukraine for 2022]. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/> (accessed 2 January 2023).
4. Kychko, I.I. (2005) Strakhuvannia iak element finansovoho mekhanizmu sotsial'noho zakhystu. [Insurance as an element of the financial mechanism of social protection]. *Finances of Ukraine*. No. 4. pp. 148-153.
5. Klymenko, A.L. (2017) Sotsialnyi zakhyst i sotsialne zabezpechennia v umovakh yevrointehratsii Ukrainy: okremi aspekty [Social protection and social security in the

- conditions of Ukraine's Eurointegration: selected aspects]. *Theory and practice of jurisprudence*. No. 2 (12). pp. 1-10.
6. Malovanyi, M.I. (2016). Finansovi aspekty funktsionuvannia systemy sotsialnoho zakhystu naseleння v Ukraini [Financial aspects of functioning of system of social protection of the population in Ukraine]. Uman. Publisher «Sochinsky M.M.» [in Ukrainian].
 7. Monaienko A. (2009). Orhanizatsiia, formy i metody finansuvannia vydatkiv biudzhetu. [Organization, forms and methods of financing budget expenditures]. *Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs*. No. 1. Retrieved from: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2009/09maofvb.pdf.
 8. Pol'shyns'ka, K. (2016). Poniattia ta sutnist' pravovoho rehuliuвання vydatkiv mistsevykh biudzhetyv. [Concept and essence of legal regulation of local budget expenditures]. *Young Scientist*. No. 2 (29). pp. 209-213.
 9. Rudyk V.A. (2006). Sotsial'nyj zakhyst hromadian: pro pytannia poniatijno-terminolohichnoho skladu v teorii ta praktytsi. [Social protection of citizens: about issues of conceptual and terminological composition in theory and practice]. *Entrepreneurship, economy and law*. No. 3. pp. 100-105.
 10. Smyrnova, I.I., Lykshosha, O.Ju., Rak, N.V., Ghorijeva, L.A. (2020) Social'nyj zakhyst naseleння na suchasnomu etapi: stan i problemy v Ukraini [Social protection of the population at the present stage: the state and problems in Ukraine]. *Economic Journal of Donbass*. No. 3(61). Retrieved from: <http://evd.luguniv.edu.ua/index.php/evd/article/view/190>.
 11. Stetsenko, T.O. (2008). Finansovi aspekty zabezpechennia sotsialnoho zakhystu naseleння v umovakh suspilnoi transformatsii. [Financial aspects of providing social protection of the population in the conditions of social transformation]. *Formation of market relations in Ukraine*. No. 1 (80). pp. 130-136.

FINANCIAL SUPPORT OF THE SOCIAL PROTECTION SECTOR IN UKRAINE

Svitlana Urba

*Ivan Franko National University of Lviv,
79008 Lviv, 18 Svobody Avenue
e-mail: svitlana.urba@lnu.edu.ua*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1778-8845>

Abstract. The article deals with the theoretical foundations of social protection of the population. The approaches to the interpretation of financial support of social protection sphere are studied. The article argues that social protection is realized through such areas of social security and social assistance as: material support of the economically active population; pension provision; social assistance to the most vulnerable categories of the population; material assistance to families with children; provision of compensation, indexation, and benefits to the population; social services. The relevance of the budgetary framework of social protection of the population is substantiated. The current state of financial support for social protection of the population of Ukraine is analyzed. The author emphasizes that the amount of expenditures on social protection of the population reflected in the consolidated budget doesn't reveal the real amount of funding, since some of them are included in other budget items. Considerable attention is paid to the issues of financing the social sphere at the expense of budgetary funds. The dynamics of the total state budget expenditures on the social sphere is assessed. Expenditures on social protection in the

consolidated budget expenditures and GDP of Ukraine for the analyzed period are studied. Based on the study, the article concludes that the mechanism of financing of the social protection sector in Ukraine is currently inefficient. The reason for this is the reorientation of the country's budget primarily for military purposes and the implementation of the most necessary social and humanitarian expenditures.

Particular attention is paid to the need to improve financial support in the field of social protection of the population, taking into account the existing challenges. The article shows that the structure of budget expenditures on social protection of the population in accordance with the subdivisions of the functional classification underwent significant changes during 2020-2021. Special attention is paid to the programs of assistance to internally displaced persons provided in 2022 and the amount of their funding under martial law. The author proposes measures to improve the financing of social expenditures in Ukraine. The main ones are: strengthening the responsibility for misuse of funds for social protection; formation of a clear list of social services to be financed from the budget at each hierarchical level of the social protection system; involvement of non-governmental organizations in the provision of social services with a view to improving their quality.

Keywords: social protection, social security, social expenditures, budget, social assistance, financial provision of social protection, social policy.

Стаття надійшла до редколегії 17.11.2022
Прийнята до друку 02.02.2023